

când amu fi într'o odae întunecósă, și amu lăsă să intre o raze prin o mică bortică. Însă de și raza luminei e albă, cu tóte aceste, ómenii au descoperitu, că ea cuprinde în sine 7 colori și anume: roșu, galbenu, verde, vênētu, portocaliu, albastru și violetu ¹⁾. Aceste 7 colori se vedu, dacă avemu o sticlă de cristalu cu 3 fețe; căci prin fie-care față uitându-ne, vomu vedé sugrăvite aceste 7 colori. Fie-care a pututu vedé în spre séră, unu brîu cu câte-va din aceste colori, încingêndu ceriulu, și care se numesce **curebeu**. Elu se vede atunci, când în faciă cu sórele, stă unu nouru; căci și nourulu póte desface razele luminei, ca și sticla de cristalu. Dar' óre cum essu dintr'o rază, aceste colori?—E'tă cum: când unu lucru înapoesce de la sine tóte rezele luminei, așa cum au venitu, atunci elu rămâne albu. Cum e păretele?— Pentru ce e albu?—Dar' hârtiea?— Êr' când unu lucru e lacomu, și înghite în sine tótă lumina, atunci rămâne negru. Cum e tabela?— Pentru ce e négră?— Arătați încă unu lucru negru? Spune penfru ce e negru?— Însă unele lucruri sunt șirete; căci venindu lumina la dênsele, ele alegu din ea una din colori și o înapoescu; êr' pe cele-l-alte, le înghitu în sine. Atunci colórea înapoită, de mânie înfășură lucrulu din tóte părțile. Ast-feliu érba, înghite în sine tóte colorile, și numai pe colórea verde o alungă de la dênsa. Cum este érba?— Pentru ce e verde?— N'aveți la voi vr'unu lucru verde?— de ce e verde?— Care a vedutu unu bujoru?— Ce colóre are?— Óre pentru ce e roșu?— Care are vr'unu lucru albastru? — Pentru ce e albastru? — Așa dar', tóte lucrurile din lume, au puterea: séu de a respinge de la dênsele tóte razele ce li vinu, și atunci rămânu albe; séu de a înghiți pe tóte, și atunci rămânu negre. Êr' acele, care înghitu în sine numai șese din colori, și pe una o respingu, rămânu de colórea respinsă. Dacă va fi unu lucru, care să respingă doé colori, acelu lucru rămâne de colóre amestecată.—

22. IV. Causa. Când se face vr'o lucrare de cătră **cine-va**, acelu cine-va se dice că e **causa**. Foculu e cauza căldurei; căci elu a făcut'o să se producă. Lenea e cauza nesciinței; căci ea face pe unu scolaru să nu-și învețe lecțiunile. Sórele este cauza luminei; pentru ce?—

Efectulu. Lucrarea însă ce se face de cătră cine-va, se dice că este **efectulu** causei.—Așa: căldura este efectulu focului; pentru că elu a produs'o.—De unde nu'i focu, nu essă fumu.—fumulu vatămă ochii.— Cine e aci cauza? Care'i efectulu causei?—Plóea recoresce pământulu.—Plóea este cauza, érá recorirea pământului, este efectulu ei.—Petru a alergatu multu și s'a înferbîntatu tare; elu mersă îndată la fântênă și bêu apă rece. A doua di, elu se bolnăvi greu. Care a fostu cauza bólei séle?—Pompiliu era unu scolariu fórté silitoru. Elu fu trecutu în altă classă, înainte de finele anului scolaru.—Care-a fostu efectulu sirguintei séle?—Care e sausa promovărei séle în altă classă?—

Este fórté necessaru a cunósce cauzele și efectele lucrurilor, spre a ne puté feri de cele rele. Așa: cu unu cuțitu ascuțitu ori briciu, cu pulbera de pușcă, otrava, apa ferbinte, plântele veninóse, precum: **cucuta**, **omagulu** séu turta lupului, **métrăguna** séu bela-dona și alt. trebuie âmblatu cu grijă. Pentru ce?— Când amu face așa, ar' fi cu multu mai puçină nebulie și miserie în lume, de cătu acum! Așa: lenea unui

¹⁾ Ca viorelele.